

Lieta C-265/22

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2022. gada 20. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Juzgado de Primera Instancia n.º 17 de Palma de Mallorca
(Spānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2022. gada 19. aprīlis

Prasītāji:

ZR

PI

Atbildētāja:

Banco Santander, S. A.

Pamatlietas priekšmets

Hipotekārā aizdevuma līgums ar atsauci uz mainīgu procentu likmi – Prasība par šī līguma noteikuma, ar ko nosaka, ka mainīgas likmes procenti ir aprēķināmi saskaņā ar hipotekāro aizdevumu atsauces indeksu (*Índice de Referencia de Préstamos Hipotecarios (IRPH)*), kam tiek pieskaitīta pozitīva marža, spēkā neesamības atzīšanu – Iespējams šī noteikuma negodīgums, tam esot pretrunā regulatīvās iestādes (Spānijas Banka) tiesiskā regulējuma kritērijam, kas nosaka, ka *IRPH* indeksam pieskaitāmajai maržai ir jābūt negatīvai, lai šī aizdevuma gada procentu likmi (GPL) pielīdzinātu *Euribor* indeksam piesaistīto aizdevumu GPL.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamatojums

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par interpretāciju – LESD 267. pants – Patērētāju aizsardzība – Direktīvas 93/13/EEK interpretācija – Negodīga komercprakse – Direktīvas 2005/29/EK interpretācija – Valsts prakses, kurā netiek ievērots tiesiskā regulējuma kritērijs, ko ir noteikusi Spānijas finanšu nozares regulatīvā iestāde, saderība ar Direktīvu 2005/29/EK – Valsts prakses negodīgums kā norāde tās iespējamai negodīguma pārbaudei – Valsts judikatūras saderība ar Direktīvu 93/13/EEK un Direktīvu 2005/29/EK – Iespējami negodīga noteikuma iekļaušanas un negodīguma pārbaudes neveikšanas atbilstība Direktīvai 93/13/EEK un Direktīvai 2005/29/EK

Prejudiciālie jautājumi

1. VAI, ņemot vērā, ka mainīgās procentu likmes, kas zināma kā “FINANŠU IESTĀŽU PIEŠĶIRTO HIPOTEKĀRO AIZDEVUMU AR VAIRĀK NEKĀ TRĪS GADU TĒRMIŅU VIDĒJĀ LIKME”, izstrādē ir ietvertas piemērotās komisijas maksas un maržas, kuras tādējādi ir iekļautas procentu likmē, kas patērētājam ir apgrūtinātāka nekā pārējās tirgus gada procentu likmes [GPL], un, ņemot vērā, ka saskaņā ar Spānijas Bankas apkārtrakstu Nr. 5/1994, kas ir regulatīvās iestādes normatīvs kritērijs, ir noteikts, ka ir jāpiemēro negatīva marža, ko finanšu iestādes nav minējušas un lielā mērā nav izpildījušas, REGULATĪVĀS IESTĀDES NORMATĪVĀ KRITĒRIJA PILNĪGA NEIEVĒROŠANA IR PRETRUNĀ DIREKTĪVAS 2005/29/EK 5. UN 7. PANTAM?

2. Ja ir pierādīts, ka normatīvā kritērija neievērošana ir pretrunā Direktīvas 29/2005/EK 5. un 7. punktam, vai saskaņā ar Tiesas judikatūru LIETĀ C-689/20 ŠĪ NEGODĪGĀ PRAKSE IR ELEMENTS, UZ KURU BALSTĪT VĒRTĒJUMU PAR NOTEIKUMA NEGODĪGUMU, UN VAI TĀ IR PRETRUNĀ DIREKTĪVAS 93/13 3. UN 4. PANTAM?

3. Ja Spānijas Bankas apkārtraksts Nr. 5/1994, kas ir ierasts finanšu nozarei, bet kas nav zināms iedzīvotājiem, netika ņemts vērā vispār un šī neņemšana vērā ir atzīta par nesaderīgu ar Direktīvas 2005/29/EK 7. pantu, VAI TĀ IR ELEMENTS, KAS IR JĀŅĒM VĒRĀ, IZVĒRTĒJOT NOTEIKUMA NEGODĪGUMU SASKAŅĀ AR DIREKTĪVAS 93/13 6. PANTA 1. PUNKTU, UN ATTIECĪGI IR JĀVEIC ŠĪ INDEKSA, KAS SASTĀV NO “atsauces indeksa un maržas”, PĀRSKATĀMĪBAS PĀRBAUDE?

4. VAI DIREKTĪVAS 93/13/EEK 3. PANTA 1. PUNKTS UN 4. UN 5. PANTS NEPIEĻAUJ VALSTS JUDIKATŪRU, KURU ŅEMOT VĒRĀ, IRPH ĪPAŠAIS REGULĒJUMS IR NEGODĪGA PRAKSE, JO NETIEK PIEMĒROTA NEGATĪVA MARŽA, NERAUGOTIES UZ SPĀNIJAS BANKAS APKĀRTRAKSTA PREAMBULĀ NOTEIKTO PIENĀKUMU, JO [IRPH] IR NEIZDEVĪGĀKS NEKĀ VISAS PASTĀVOŠĀS GPL UN IR PIEDĀVĀTS TĀ, IT KĀ TAS BŪTU TIKPAT IZDEVĪGS KĀ EURIBOR,

NEŅEMOT VĒRĀ NEPIECIEŠAMĪBU PIESKAITĪT NEGATĪVU MARŽU, UN TĀDĒJĀDI VARĒTU IZBEIGT IRPH IZMANTOŠANU LĪGUMOS, UZSKATOT PAR SPĒKĀ NEESOŠIEM NOTEIKUMUS, KUIROS IR NOTEIKTA TĀ PIEMĒROŠANA, UN BANKU IESTĀDĒM NĀKOTNĒ IR JĀATTURAS NO TĀ IZMANTOŠANAS, JO ŠĪ PAKALPOJUMA PIEDĀVĀŠANA MAZĀK AIZSARGĀTIEM PATĒRĒTĀJIEM VAR IETEKMĒT TO SAIMNIECISKO RĪCĪBU, UN VAR TIKT ATZĪTS, KA TIE NAV IEKĻAUTI KOMERCLĪGUMOS, JO IR NEGODĪGI, ŅEMOT VĒRĀ, KA CENĀ IR IETVERTI PROCENTI, KAS IR PRETRUNĀ DIREKTĪVAI 2005/29/EK?

5. VAI DIREKTĪVAS 93/13/EEK 6. PANTA 1. PUNKTS NEPIEĻAUJ SLĒPTI PIEMĒROTAS MARŽAS IETVERŠANAS LĪGUMĀ UN NEGODĪGUMA PĀRBAUDES NEVEIKŠANU, ŅEMOT VĒRĀ, KA BANKAS PIEDĀVĀJUMĀ MARŽAI IR JĀBŪT NEGATĪVAI UN KA PATĒRĒTĀJS INFORMĀCIJAS SNIEGŠANAS PIRMS LĪGUMA NOSLĒGŠANAS POSMĀ NEAPZINĀS AIZDEVUMAM PIEMĒROJAMO PROCENTU EKONOMISKO DARBĪBU, KAS IR PRETRUNĀ DIREKTĪVAI 29/2005?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Direktīva 93/13/EEK, 3., 4., 5., 6. un 7. pants.

Direktīva 2005/29/EK, 5. un 7. pants.

Atbilstošās valsts tiesību normas

- I. *Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias* [Karaļa 2007. gada 16. novembra likumdošanas dekrēts 1/2007 par **Vispārējā likuma par patērētāju un lietotāju aizsardzību** un citu papildu tiesību aktu pārskatīšanu] (turpmāk tekstā – “TRLGDCU”). Turpinājumā tiks minētas šādas šīs pārstrādātās redakcijas normas:

8. pants. Patērētāju un lietotāju pamattiesības.

1. *Patērētājiem un lietotājiem ir šādas pamattiesības:*

[..]

b) *aizsargāt savas likumīgās ekonomiskās un sociālās intereses; it īpaši pret negodīgu komercpraksi un negodīgu noteikumu iekļaušanu līgumos;*

c) *uz tā ciesto zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanu;*

d) saņemt precīzu informāciju par dažādām precēm vai pakalpojumiem tādā formā, kas nodrošina tās pieejamību, un tikt izglītotam un informētam, lai veicinātu zināšanas par šo preču un pakalpojumu pienācīgu izmantošanu, patēriņu vai lietošanu, kā arī optimālu lēmumu pieņemšanu to interesēs;

[..]

f) viņu tiesību aizsardzība, izmantojot efektīvas procedūras, it īpaši attiecībā uz neaizsargātiem patērētājiem.

2. Mazāk aizsargāto patērētāju tiesības tiek īpaši aizsargātas normatīvajos aktos un nozaru tiesību aktos, kas ir piemērojami attiecīgos gadījumos. Valsts pārvaldes iestādes veicina politiku un darbības, kas nodrošina viņiem vienlīdzīgas tiesības atbilstoši konkrētajai neaizsargātības situācijai, katrā ziņā cenšoties novērst formalitātes, kas var kavēt šo tiesību īstenošanu.

SKAIDROJOŠA PIEZĪME: 8. pants ir grozīts ar 2022. gada 25. februāra Ley 4/2022 de protección de los consumidores y usuarios frente a situaciones de vulnerabilidad social y económica [Likuma 4/2022 par patērētāju un lietotāju aizsardzību sociālās un ekonomiskās neaizsargātības situācijā] 1. panta 2. punktu.

60. pants. Pirms līguma noslēgšanas sniedzamā informācija.

1. Pirms līgums vai attiecīgais piedāvājums patērētājam vai lietotājam kļūst saistošs, uzņēmējs skaidri un saprotami sniedz tam atbilstošu, patiesu un pietiekamu informāciju par līguma galvenajām iezīmēm, it īpaši par tā juridiskajiem un ekonomiskajiem nosacījumiem, ja vien tā acīmredzami neizriet no konteksta.

Neskarot attiecīgā gadījumā piemērojamo nozaru tiesisko regulējumu, šī informācija ir jāsniedz, it īpaši neaizsargātiem patērētājiem, skaidri, saprotami, patiesi un pietiekami un viegli pieejamā formātā, vajadzības gadījumā sniedzot nepieciešamo palīdzību, nodrošinot tās pienācīgu saprotamību un ļaujot pieņemt lēmumus patērētāja interesēs.

[SKAIDROJOŠA PIEZĪME: 60. panta 1. punkts ir grozīts ar 2022. gada 25. februāra Likuma 4/2022 par patērētāju un lietotāju aizsardzību sociālās un ekonomiskās neaizsargātības situācijā 1. panta 8. punktu]

2. Nozīmīgi ir šajā likumā vai jebkurā citā piemērojamā tiesību normā minētie pienākumi sniegt informāciju par precēm vai pakalpojumiem, kā arī:

a) preču vai pakalpojumu galvenās iezīmes izmantotajam komunikācijas līdzeklim un attiecīgajai precei vai pakalpojumam piemērotā apjomā.

[..]

c) *kopējā cena, ieskaitot visus nodokļus. Ja preču vai pakalpojumu būtības dēļ cenu nevar pamatoti aprēķināt iepriekš vai tā ir atkarīga no aplēšu sagatavošanas – cenas aprēķināšanas veids, kā arī attiecīgā gadījumā visi papildu pārvadāšanas, piegādes vai pasta maksājumi vai, ja šādus maksājumus nevar pamatoti aprēķināt iepriekš, norāde, ka šie maksājumi var būt iekasējami no patērētāja.*

Sniedzot patērētājam vai lietotājam informāciju par preču vai pakalpojumu cenu, ieskaitot reklāmu, norāda kopējo cenu, attiecīgā gadījumā izšķirot piemērojamo palielinājumu vai atlaižu summu, uz patērētāju vai lietotāju pārnestos izdevumus, papildu izdevumus par papildpakalpojumiem, finansēšanu, dažādu maksājumu līdzekļu lietošanu vai citus līdzīgus maksājumu nosacījumus.

d) *maksāšanas, piegādes un izpildes kārtība, datums, kurā uzņēmējs apņemas piegādāt preces vai sniegt pakalpojumu.*

[..]

4. *Patērētājam un lietotājam pirms līguma noslēgšanas informācija ir jāsniedz bez maksas un vismaz spāņu valodā un attiecīgā gadījumā pēc jebkuras puses lūguma tā ir jāsniedz arī jebkurā no citām oficiālajām valodām līguma noslēgšanas vietā.*

[SKAIDROJOŠA PIEZĪME: 60. panta 4. punkts ir grozīts ar Likuma 4/2022 par patērētāju un lietotāju aizsardzību sociālās un ekonomiskās neaizsargātības situācijā 1. panta 8. punktu.]

80. pants. Prasības attiecībā uz atsevišķi neapspriestiem noteikumiem.

1. *Līgumos ar patērētājiem un lietotājiem, kuros izmanto atsevišķi neapspriestus noteikumus, tostarp tādus, ko nosaka valsts pārvaldes iestādes un tām pakļautās struktūras un uzņēmumi, attiecīgajiem noteikumiem ir jāatbilst šādām prasībām:*

a) *precīzs, skaidrs un vienkāršs formulējums, kas ļauj tos saprast uzreiz, bez tādu tekstu vai dokumentu palīdzības, kas netiek nodrošināti pirms līguma noslēgšanas vai tā noslēgšanas laikā, un uz kuriem katrā ziņā ir jābūt tiešai norādei līguma dokumentā;*

b) *to pieejamība un salasāmība, kas ļauj patērētājam un lietotājam pirms līguma noslēgšanas uzzināt par to esamību un saturu. Nekādā ziņā nav uzskatāms, ka šī prasība ir izpildīta, ja līguma burtu lielums ir mazāks par pusotru milimetru vai nepietiekams kontrasts ar teksta fonu apgrūtina tā lasīšanu;*

[..]

c) labticīgums un atbilstošs līdzsvars starp pušu tiesībām un pienākumiem, katrā ziņā nepieļaujot negodīgu noteikumu izmantošanu.

2. Ja tiek celtas individuālas prasības, šaubu gadījumā par kāda noteikuma nozīmi noteicošā ir patērētājam vislabvēlīgākā interpretācija.

82. pants. Negodīgu noteikumu jēdziens.

1. Par negodīgiem ir uzskatāmi visi savstarpēji neapspriesti noteikumi un visas darbības, kurām nav dota tieša piekrišana, kas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku nelīdzsvarotību līgumā noteiktajās pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam un lietotājam.

2. Tas, ka par atsevišķiem noteikuma aspektiem vai par kādu īpašu noteikumu ir notikusi atsevišķa apspriešanās, neizslēdz iespēju piemērot normas par negodīgiem noteikumiem pārējam līgumam.

Ja pārdevējs vai piegādātājs apgalvo, ka par kādu konkrētu noteikumu ir notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums šai sakarā ir viņam.

3. Noteikuma negodīgumu izvērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu, kas ir līguma priekšmets, raksturu un visus attiecīgos apstākļus līguma noslēgšanas brīdī, kā arī visus pārējos līguma vai cita līguma, no kā tas ir atkarīgs, noteikumus.

4. Neraugoties uz iepriekšējos punktos minēto, katrā ziņā negodīgi ir tādi noteikumi, kuri atbilstīgi 85.-90. pantā paredzētajam:

- a) piesaista līgumu pārdevēja vai piegādātāja gribai,*
- b) ierobežo patērētāja un lietotāja tiesības,*
- c) nosaka līgumā savstarpīguma trūkumu,*
- d) uzspiež patērētājam un lietotājam nesamērīgas garantijas vai nepamatoti uzliek viņam pierādīšanas pienākumu,*
- e) ir nesamērīgi saistībā ar līguma noslēgšanu un izpildi, vai*
- f) ir pretrunā konkurences tiesību normām un piemērojamajiem tiesību aktiem.*

83. pants. Negodīgu noteikumu spēkā neesamība un līguma turpmāka pastāvēšana:

Negodīgi noteikumi ir spēkā neesoši un tiek uzskatīti par tādiem, kas nav bijuši paredzēti līgumā. Šajā ziņā tiesa pēc lietas dalībnieku uzklaušanās atzīst līgumā

iekļautus negodīgus noteikumus par spēkā neesošiem, tomēr līgumslēdzējām pusēm līgums paliek saistošs ar tiem pašiem noteikumiem, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.

Noteikumi, kas līgumā ir iekļauti nepārskatāmi par sliktu patērētājam, ir spēkā neesoši. [...]

II. Código Civil [Civilkodekss]:

1258. pants: “Līgumi tiek noslēgti, pusēm vienkārši vienojoties, un no noslēgšanas brīža tie uzliek saistības ne tikai attiecībā uz tieši panākto vienošanos izpildi, bet arī attiecībā uz sekām, kas pēc sava rakstura atbilst labticības principam, darījumu paradumiem un likumam”.

1303. pants: “Ja saistība tiek atzīta par spēkā neesošu, līgumslēdzējas puses viena otrai atdod lietas, kas ir bijušas līguma priekšmets, ar to augļiem un cenu kopā ar procentiem, neskarot nākamajos pantos noteikto”.

III. 1998. gada 13. aprīļa Ley 7/98 de Condiciones Generales de la Contratación [Likums 7/98 par vispārējiem līgumu noteikumiem]

7. pants:

“Šādi vispārēji noteikumi tiek uzskatīti par līgumā neietvertiem:

a) noteikumi, ar kuriem patērētājs faktiski nevarēja pilnībā iepazīties līguma noslēgšanas laikā, vai noteikumi, kas attiecīgā gadījumā netika parakstīti atbilstoši 5. pantam;

b) nesalasāmi, neviennozīmīgi, neskaidri un nesaprotami noteikumi, izņemot – pēdējo gadījumā – ja līdzējs tos ir rakstveidā tieši akceptējis un ja ar tiem ir ticis ievērots īpašais tiesiskais regulējums par līgumu noteikumu pārskatāmību šajā jomā”.

8. pants:

“1. Vispārēji noteikumi, kas, kaitējot līdzējam, ir pretrunā šajā likumā vai jebkurā citā imperatīvā vai aizliedzošā tiesību normā noteiktajam, nav spēkā, ja vien tajos to pārkāpuma gadījumā nav paredzētas atšķirīgas sekas.

2. It īpaši nav spēkā negodīgi vispārēji noteikumi patērētāju līgumos [...].”

IV. 1994. gada 22. jūlija Circular 5/1994 del BANCO DE ESPAÑA a entidades de crédito, sobre modificación de la circular 8/1990, sobre transparencia de las operaciones y protección de la clientela [SPĀNIJAS BANKAS apkārtraksts Nr. 5/1994 kredītiestādēm par grozījumiem apkārtrakstā Nr. 8/1990 par bankas pakalpojumu pārskatāmību un klientu aizsardzību]

Preambula: “Atlasītās atsauces likmes atbilstoši pēdējai analīzei ir gada procentu likmes. Vidējās banku un visu kredītiestāžu hipotekāro aizdevumu likmes mājokļa iegādei brīvajā tirgū ir tieši gada procentu likmes, jo tās ietver arī komisijas maksas. Tādējādi tās izmantot tieši un vienkārši kā līgumā noteiktas likmes nozīmētu noteikt darījuma GPL augstāku par tirgū noteikto likmi. Lai šī darījuma GPL pielīdzinātu tirgus likmei, būtu jāpiemēro negatīva marža, kuras vērtība mainītos atkarībā no komisijas maksām par darījumu un maksājumu biežuma.”

V. 1991. gada 10. janvāra Ley 3/1991 de Competencia Desleal [Likums 3/1991 par negodīgu konkurenci]:

“4. pants. Vispārējs noteikums

1. Jebkura rīcība, kas objektīvi ir pretrunā labticības prasībām, tiek uzskatīta par negodīgu.

Attiecībās ar patērētājiem un lietotājiem par rīcību, kas ir pretrunā labticības prasībām, uzskata pārdevēja vai piegādātāja rīcību, kas ir pretrunā profesionālās rūpības prasībām, ar tām saprotot īpašas prasmes un rūpības līmeni, kas ir sagaidāms no pārdevēja vai piegādātāja saskaņā ar godīgu tirgus praksi un kas būtiski izkropļo vai var būtiski izkropļot vidusmēra patērētāja vai vidusmēra mērķgrupas pārstāvja saimniecisko rīcību, ja tā ir uz konkrētu patērētāju grupu vērsta komercprakse.

[..]

7. pants. Maldinoša noklusēšana

1. Par negodīgu ir uzskatāma informācijas, kas ir vajadzīga, lai līgumslēdzējs pieņemtu vai varētu pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu par savu ekonomisko rīcību, noklusēšana vai slēpšana. Par negodīgu uzskatāma arī informācijas sniegšana neskaidrā, nesaprotamā, divdomīgā veidā, nepiemērotā laikā vai, nenorādot uz šīs komercprakses komercnolūku, ja tas jau no konteksta nav skaidrs.

2. Nosakot, vai iepriekšējā punktā minētās darbības ir maldinošas, ņem vērā faktisko kontekstu, kurā tās notiek, ņemot vērā visas to īpašības un apstākļus, kā arī izmantotā saziņas līdzekļa ierobežojumus.”

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2006. gada 12. maijā ZR un PI parakstīja ar finanšu iestādi BANCO SANTANDER, S. A. (agrāk – BANCO ESPAÑOL DE CRÉDITO, S. A., “BANESTO”) aizdevuma līgumu ar hipotekāro nodrošinājumu par pamatsummu 197 934,54 EUR apmērā un mainīgas likmes procentu samaksu, ko aprēķina ar atsauci uz IRPH (Índice de Referencia de Préstamos Hipotecarios; hipotekāro

aizdevumu atsaucē indeksu). Ir noteikts, ka šim *IRPH* indeksam ir jāpieskaita vai nu +0,20 procentpunkti, vai +0,50 procentpunkti atkarībā no izmantotās likmes – “atsaucē likmes” vai “aizstājamo atsaucē likmes” (otrā likme ir piemērojama, ja Spānijas Banka nav savlaicīgi publicējusi pirmo – “atsaucē likmi”).

- 2 2020. gada 13. februārī ZR un PI cēla iesniedzējtiesā (*Juzgado de Primera Instancia n° 17 de Palma de Mallorca* [Palma de Maļorkas pirmās instances tiesā Nr. 17] prasību parastās tiesvedības ietvaros pret finanšu iestādi *BANCO SANTANDER, S. A.* Prasībā tās lūdz negodīguma dēļ par spēkā neesošu atzīt hipotekārā aizdevuma līguma 3.bis noteikumu. Kā ar iepriekš minēto saistītus prasījumus tie lūdz: i) izslēgt *IRPH* indeksu no hipotekārā aizdevuma līguma, kas ir noslēgts ar banku; ii) piespriest bankai atlīdzināt finansiālos zaudējumus, kas izriet no šīs *IRPH* indeksa piemērošanas, ņemot vērā zemākās izmaksas, kādas aizdevumam būtu bijušas, ja tiktu piemērots *Euribor* indekss; iii) faktiski pārrēķināt aizdevuma atmaksas grafiku, kas būs spēkā turpmāk līdz līguma darbības beigām, un iv) piespriest atbildētājam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.
- 3 Konkrētāk, prasītājas lūdz negodīguma dēļ par spēkā neesošu atzīt šo hipotekārā aizdevuma līguma noteikumu (3.bis):

“3.bis:

3.bis. – MAINĪGA PROCENTU LIKME

3.bis.1. – Pārskatīšanas periodiskums: Katru 12 mēnešu periodu pēc sākotnējā procentu perioda beigu datuma, kas ir norādīts 3.bis. noteikumā, sauc par “procentu periodu”.

3.bis.2. – Maržas un noapaļošana: Katrā procentu periodā līdz līguma termiņa beigām tiek piemērota nominālā procentu likme, kas ir summa, kas veidojas, 0,20 punktus pieskaitot “atsaucē likmei” vai 0,5 punktus – “aizstājamo atsaucē likmei”.

3.bis.3. – Atsaucē likme un aizstājamo atsaucē likme:

Atsaucē likme ir “*VISU FINANŠU IESTĀŽU HIPOTEKĀRO AIZDEVUMU AR VAIRĀK NEKĀ TRĪS GADU TERMIŅU VIDĒJĀ LIKME*”, kas ir definēta kā vidējo svērto procentu likmju, kas attiecas uz indeksa atsaucē mēnesī banku, krājbanku un hipotekārā kredīta sabiedrību noslēgto vai atjaunoto tādu aizdevumu darījumu kapitālu, kuriem ir hipotekārais nodrošinājums ar trīs gadu vai garāku termiņu un kuri ir paredzēti mājokļa iegādei brīvajā tirgū, vienkāršais vidējais rādītājs, par atsauci ņemot vērā pēdējo no vidējām likmēm, ko Spānijas Banka ir publicējusi B.O.E. trīs kalendāros mēnešus pirms katra jauna procentu perioda sākuma.

Aizstājamo atsaucē likme ir “*BANKU HIPOTEKĀRO AIZDEVUMU AR VAIRĀK NEKĀ TRĪS GADU TERMIŅU VIDĒJĀ LIKME*”, kas ir definēta kā vidējo svērto

procentu likmju, kas attiecas uz indeksa atsaucē mēnesī visu banku noslēgto vai atjaunoto tādu aizdevumu darījumu kapitālu, kuriem ir hipotekārais nodrošinājums ar trīs gadu vai garāku termiņu un kuri ir paredzēti mājokļa iegādei brīvajā tirgū, vienkāršais vidējais rādītājs mēnesī, uz kuru attiecas indekss, par atsauci ņemot vērā pēdējo no vidējām likmēm, ko Spānijas Banka ir publicējusi B.O.E. trīs kalendāros mēnešus pirms katra jauna procentu perioda sākuma.

Gan atsaucē likme, gan aizstājošā atsaucē likme ir aprakstīta Spānijas Bankas apkārtraksta 8/90 VIII pielikuma noteikumos.

Aizstājošo atsaucē likmi izmanto, ja jebkādu iemeslu dēļ Spānijas Banka nav publicējusi Boletín Oficial del Estado (B.O.E.) [Valsts Oficiālajā Vēstnesī] atsaucē likmi trīs kalendāros mēnešus pirms katra jauna procentu perioda sākuma. Beidzoties procentu periodam, uz kuru attiecās iepriekš minētais apstāklis, piemērojamo procentu likmi nākamajam periodam nosaka saskaņā ar pielīgto atsaucē likmi”.

- 4 Atbildētāja savā atbildes rakstā iebilst pret prasību, lūdzot to pilnībā noraidīt.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 5 Patērētāji prasītāji (vai prasītāji) šajā lietā lūdz, piemērojot Spānijas un Eiropas [Savienības] patērētāju un lietotāju aizsardzības tiesisko regulējumu, tostarp negodīguma dēļ par spēkā neesošu atzīt noteikumu, kas bez atšķirības nosaka IRPH mainīgo procentu likmi, pieskaitot pozitīvu maržu, un ko aizņēmējs ir parakstījis ar finanšu iestādi atbildētāju, kā arī atmaksāt summas, kas nepamatoti samaksātas, piemērojot šo noteikumu, kas ir spēkā neesamības atzīšanas sekas saskaņā ar Código Civil 1303. pantu un Direktīvas 13/93/EEK 6. panta 1. punktā noteikto principu, ka patērētājam nav saistoši negodīgi noteikumi. Prasītāji lūdz atmaksāt atbilstoši šim noteikumam samaksātās summas.

Prasītāji norāda, ka minētais noteikums ir tostarp jāatzīst par spēkā neesošu tā negodīguma dēļ. Kā pamats **uzdotajam prejudiciālajam jautājumam** par noteikuma spēkā neesamības atzīšanu tiek norādīts, ka mainīgas procentu likmes piemērošanas brīdī no patērētāja negaidīti un tādējādi pretēji labai ticībai un, radot nelīdzsvarotību, **tiek slēpts normatīvais kritērijs, kas ir paredzēts Spānijas Bankas apkārtraksta Nr. 5/1994 preambulā, kas nosaka, ka ir jāpiemēro negatīva marža, lai IRPH GPL pielīdzinātu [pārējām tirgus GPL]. Papildus ir jānorāda, ka atbilstoši šīs specializētās tiesas tiesneses pieredzei runa nav par vienreizēju pasākumu, bet gan ierastu banku praksi piemērot pozitīvu maržu kopā ar šo mainīgu procentu likmi.**

- 6 Savukārt finanšu iestāde iebilda pret prasību, vispārēji apgalvojot, ka noteikums ir spēkā, uzskatot, ka tas iztur satura, ietveršanas un pārskatāmības pārbaudes, apgalvojot, ka puses par to ir vienojušās.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

7 Galvenie juridiskie jautājumi šajā lietā ir:

1. Ja ņem vērā Spānijas Bankas apkārtraksta Nr. 5/1994 preambulas gramatisko saturu, strīds ir orientēts uz to, ka banku iestādes, kā norāda prasītāj[i], ir mēģinājušas piedāvāt *IRPH* tā, it kā tas būtu izdevīgāks indekss nekā *Euribor*, ņemot vērā, ka tādējādi darījumi, uz kuriem tas attiecas *IRPH*, patērētājam vienmēr ir dārgāki, jo dati, ko banku iestādes ik mēnesi sniedz Spānijas Bankai, kas tos publicē, vienmēr ir “*visu darījumu rādītājs*”, pieņemot, ka tajos visos ir ietvertas komisijas maksas, tostarp tiem piemērojamās maržas, kas veido procentu likmi, un ir izmantotas maržas +0,2 vai 0,25 vai 0,5 punktu apmērā, **kas ir maržas, par kurām šī apkārtraksta preambulā ir noteikts, ka tām ir jābūt negatīvām, lai pielīdzinātu *IRPH* GPL pārējām tirgus GPL.**

Šajā gadījumā iepriekš minētā prasība nav izpildīta, jo līgumā ir noteikta POZITĪVA marža: tiek piemērota nomināla procentu likme, kas ir summa, kas veidojas, pieskaitot 0,20 punktus “*atsauces likmei*” vai 0,5 punktus “*aizstājošajai atsauces likmei*”.

Varētu uzskatīt, ka ir noticis pārkāpums, kas savukārt ir uzskatāms par maldinošu noklusēšanu, kas varētu būt kaitējusi līgumslēdzējam patērētājam, jo, ja viņš būtu zinājis, ka ir jāpiemēro negatīva likme, lai *IRPH* indeksu pielāgotu *Euribor* un citām tirgus GPL, viņš nekad to nebūtu izvēlējies.

Bankas ir izmantojušas zemās 0 %, 0,25 % vai 0,5 % maržas, ko tās piedāvāja aizdevumos *IRPH*, kā ēsmu, lai patērētājs piekristu šim indeksam, neapzinoties, ka faktiski maksās lielāku procentu summu, un, neinformējot, ka *IRPH* indeksu reglamentējošā apkārtraksta preambula nosaka, ka maržai noteikti ir jābūt negatīvai, ko banka ir noklusējusi.

Nav runas par *IRPH* klientu pielīdzināšanu *Euribor* klientiem, bet gan par to, ka banka nepaskaidroja un neinformēja patērētājus prasītājus, ka *Euribor* bija 2 %, bet *IRPH* bija 4 %, tādēļ, lai arī tiktu akceptēta 0,5 % marža, patērētājs par savu aizdevumu maksātu vairāk.

Saskaņā ar neseno *Tribunal Supremo* judikatūru par šo jautājumu nav zināms, vai *IRPH* nākotnē būs zemāks nekā *Euribor*, tādēļ nevar apgalvot, ka tas būtu par sliktu klientam, bet, ja netiek minēts, ka Spānijas Banka nosaka, ka maržai ir jābūt negatīvai, tā ir ļaunticīga rīcība, un tiek radīta nelīdzsvarotība starp pusēm.

2. Konkurences likumā (1991. gada 10. janvāra *Ley 3/1991 de Competencia Desleal* [Likums 3/1991 par negodīgu konkurenci]) ir nosodīta ļaun ticībai pretēja uzvedība, kāda ir šī gadījuma komercprakse, un *Tribunal Supremo* ir norādījusi, ka aizdevumu piedāvāja ar maržām, kas atšķiras no *Euribor* un ir nedaudz zemākas, kā pievilināšanas līdzekli, kas ir maldinoša un tādējādi negodīga noklusēšana, jo tika slēpta informācija, ko Spānijas Banka uzskata par nepieciešamu, lai procentu likme būtu taisnīgāka, un šī informācija kalpo tam, lai

patērētāji varētu pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu par savu ekonomisko rīcību.

3. Spēkā neesamības atzīšana attiecas uz visiem mainīgo procentu noteikumiem, kas bez negatīva indeksa [maržas] nevar saglabāties, jo tie neiztur pārskatāmības pārbaudi, kas attiecas uz mainīgo procentu noteikumu.

4. Juridiskajā doktrīnā ir norādīts, ka tas, ka preambulām nav tieša normatīvā spēka, lai regulētu juridiskās situācijas un attiecības, tomēr nenozīmē, ka tām nav cita veida nozīmes vai ka tās būtu pilnīgi juridiski nebūtiskas. Par tām ir apgalvots, ka tās ir formāls līdzeklis, ar kuru palīdzību parasti izsaka likumu nolūku, no kura vadās, pieņemot likumu, kas īsteno tā saukto autentisko likumdevēja gribas interpretāciju.

Šajā gadījumā piemērojot apkārtraksta autentisku interpretāciju, *IRPH* regulējums paredzēja, ka *IRPH* bija jāpiedāvā ar negatīvu indeksu [maržu], kas liek šai tiesai jautāt, vai šī komercprakse ir maldinoša, jo informācija ir noklusēta par sliktu patērētājam un ir piemēroti pozitīvi indeksi [maržas].

Līdzīgu jautājumu jau ir izspriedusi Eiropas Savienības Tiesa, kas nolēma par labu patērētājam.

Tiesas 2014. gada 16. janvāra spriedumā lietā C-226/12, interpretējot Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu, tika atzīts, ka “ievērojamas nelīdzsvarotības” esamībai nav noteikti nepieciešams, lai izmaksām, kuras ir uzliktas patērētājam ar līguma noteikumu, attiecībā uz viņu būtu būtiska ekonomiska ietekme, ņemot vērā attiecīgā darījuma summu, bet tā var izrietēt vien no pietiekami būtiska juridiskās situācijas, kurā patērētājs kā līgumpuse tiek nostādīts atbilstīgi piemērojamajam valsts tiesiskajam regulējumam, aizskārums, vai tas būtu tiesību, kuras viņš gūst atbilstīgi šīm normām no šī līguma, satura ierobežojuma formā vai kā šķērslis to īstenošanai, vai arī kā valsts tiesību normās neparedzēta pienākuma uzlikšana viņam.

Savukārt lietā C-689/20 ir teikts: “24. *Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru (spriedums, Pereničová un Perenič, C-453/10, 43. un 44. punkts, kā arī spriedums, Bankia, C-109/17, 48.-50. punkts) līguma noteikuma iekļaušana negodīgas komercprakses piemērošanas rezultātā Direktīvas 2005/29 izpratnē, ir elements, uz kuru var balstīt vērtējumu par negodīgumu atbilstoši Direktīvas 93/13 4. pantam.*”

Attiecībā uz **saistību starp Savienības un Spānijas tiesisko regulējumu** iesniedzējtiesa norāda šādi:

Tāds indekss kā *IRPH* ar tā dažādajiem paveidiem pretstatā citiem tirgū esošajiem indeksiem, piemēram, *Euribor*, nozīmē, ka darījumi, uz kuriem tas attiecas, vienmēr būs dārgāki patērētājam, jo dati, ko finanšu iestādes ik mēnesi sniedz Spānijas Bankai publicēšanai, vienmēr ir “*visu darījumu rādītājs*”, pieņemot, ka

tajos visos ir ietvertas komisijas maksa, tostarp tiem piemērotās maržas, kas veido procentu likmi.

Rodas jautājums, vai tādējādi piedāvājuma neizskaidrošana, kā noteikts lietā C-689/20, būtu negodīga un pretrunā Eiropas Savienības tiesiskajam regulējumam. Līguma noteikuma ietveršana, īstenojot negodīgu komercpraksi Direktīvas 2005/29 izpratnē, ir norāde noteikuma negodīguma izvērtējumā saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. pantu, un, ja IR VAJADZĪGS, kā norādīts Spānijas Bankas apkārtraksta 5/1994 preambulā, tā ir arī norāde šo noteikumu izslēgt, konstatējot tā negodīgumu saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. pantu, kas norāda, ka komercprakse ir negodīga, ja tā ir pretēja labai ticībai, ja tiek slēpts kaut kas par darījuma saimnieciskajām sekām, un saimnieciskās sekas definē kā “jebkuru patērētāja darbību, kas viņam ļauj novērtēt dažādus piedāvājumus par viņam piedāvātajiem produktiem vai pakalpojumiem”.

Nemot vērā Direktīvas [2005/29/EK] 5. panta b) punktu, kas attiecas uz vidusmēra patērētāja saimnieciskās rīcības būtisku kropļošanu, šajā gadījumā būtiska izkropļošana notiek, ja netiek autentiski interpretēta norma, ko ir noteikusi regulatīvā iestāde (Spānijas Banka) un saskaņā ar kuru maksājamo procentu likmei ir jāpiemēro negatīvi procenti [marža], un tas netiek darīts.

Pamatoti būtu arī uzskatīt, ka atsauces indeksa veidošana ar maržu, kas darbojas par sliktu patērētājam, un arī viņa neinformēšana ir pretrunā patērētāju aizsardzības tiesiskajam regulējumam un Direktīvai 93/13 saistībā ar Direktīvu 29/2005.

Attiecībā uz *Tribunal Supremo* judikatūru iesniedzējtiesa analizē:

a) *Tribunal Supremo* judikatūru par noteikumiem, kas ir pretēji labai ticībai un kas rada nelīdzsvarotību, jo ir “pārsteidzoši”.

It īpaši tā attiecas uz ***Tribunal Supremo* 2016. gada 3. jūnija spriedumu**. Tajā tiek tieši atzīta iespēja izslēgt no līguma “pārsteidzošus noteikumus”. Proti, kad tā apgalvo, ka ir pamatoti uz CC 1258. panta vispārējo labticības principu atsaukties kā uz normu, kas groza līguma saturu, spējot izslēgt noteikumus, kas slēptā veidā maina līguma saturu, kas līgumslēdzējam varēja saprātīgi būt šķītis atbilstošs tā būtībai un funkcionalitātei, tā piemēro tā saukto “pārsteidzošu noteikumu” principu, saskaņā ar kuru nav spēkā noteikumi, kas ir tik neparasti līguma apstākļiem un būtībai, ka līgumslēdzēja puse nevarēja saprātīgi zināt par to esamību.

***Tribunal Supremo* 2017. gada 7. novembra spriedums** sniedz iepriekšējam spriedumam līdzīgu skatījumu.

a) Judikatūra par negodīgiem noteikumiem: divkārtša pārskatāmības pārbaude.

Iesniedzējtiesa norāda, ka uzdotsais prejudiciālais jautājums ir par divkārtšu pārskatāmības pārbaudi, ko nosaka ***Tribunal Supremo* 2013. gada 9. maija**

spriedums, kurā šī tiesa ir radījusi bagātīgu doktrīnu par noteikumu par procentu likmes minimumu hipotekāro aizdevumu līgumos ar patērētājiem, kā arī par negodīgu negatīvas maržas slēpšanas praksi, uz ko ir jāattiecas divkārtšai pārskatāmības pārbaudei, jo tas ir negodīgs noteikums, pamatojoties uz kuru tas ir pretrunā Direktīvai 2005/29/EK un Likumam 3/1991 par negodīgu konkurenci, abiem saistībā ar Direktīvu 93/13/EEK.

DARBA VERSIJA